

**«АСТАНА» ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАРЖЫ ОРТАЛЫҒЫНЫҢ
БІРІНШІ ИНСТАНЦИЯЛЫҚ СОТЫҢДА**

2025 жылғы 7 ақпан

№ AIFC-C/CFI/2024/0035 ic

Freschette Limited

Талап қоюшы

қарсы

- (1) «ENEGIX» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі**
- (2) «Prime Capital RE Alakol» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі**
- (3) «Prime Capital Real Estate» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі**
- (4) «Qaz-Ak-Kus» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі**

Жауапкерлер

ШЕШІМ

Сот Судьясы:

Сэр Руперт Джексон

Бұл шешім жеті бөліктен тұрады, атап айтқанда:

- 1-бөлім. Кіріспе
- 2-бөлім. Фактілік мән-жайлар
- 3-бөлім. Ағымдағы сот талқылауы
- 4-бөлім. Тараптар уәждерінің юрисдикция мәселесі бойынша қысқаша мазмұны
- 5-бөлім. Юрисдикцияны талдау және шешу
- 6-бөлім. Freschette компаниясының талап қоюға тыйым салу туралы өтініші
- 7-бөлім. Қорытынды

1-БӨЛІМ. КІРІСПЕ

- 1.1 Осы шешім осы Соттың аталған дауға юрисдикциясы бар-жоғы және өндіріп алу туралы іс жүргізу шеңберінде оны жүзеге асыруға тиіс пе деген алдын ала мәселені қарау нәтижесінде шығарылды.
- 1.2 Дауды қарау барысында анық болғандай, осы сот ісіндегі алдын ала мәселе АХҚО Сотының тиісті құзыреті және осы Сот пен Қазақстан Республикасының бұрыннан қолданыстағы соттары арасындағы шекараға қатысты елеулі маңызы бар мәселелерді көтереді.
- 1.3 Талап қоюшы – Антигуа және Барбуда заңнамасына сәйкес құрылған Freschette Limited («Freschette») компаниясы. «Enefix» («Enefix») ЖШС, Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес тіркелген және осы іс бойынша негізгі борышкер болып табылатын компания, бірінші жауапкер болып табылады.
- 1.4 «Prime Capital RE Alakol» («Prime Capital RE») ЖШС, «Prime Capital Real Estate» («Prime Capital Real Estate») ЖШС және «Qaz-Ak-Kus» («Qaz») ЖШС Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес тіркелген заңды тұлғалар болып табылады. Олар екінші, үшінші және төртінші жауапкерлер болып табылады. Мен оларды бірлесіп «кепіл берушілер» деп атаймын.
- 1.5 Осы шешімде мен келесі қысқартуларды қолданамын:
  - a) «АХҚО Соты Регламенті» – 2017 жылғы 5 желтоқсандағы АХҚО Басқару кеңесінің шешімімен бекітілген АХҚО Сотының Регламенті.
  - b) «Алматы соты» – Алматы қаласының мамандандырылған ауданаралық экономикалық соты.
  - c) «Конституциялық заң» – «Астана» халықаралық қаржы орталығы туралы Қазақстан Республикасының Конституциялық заңы, № 438-V ҚРЗ, 2015 жылғы 7 желтоқсан, 2022 жылғы 30 желтоқсандағы өзгерістермен.
  - d) «Азаматтық процестік кодекс» – Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексі (2015 жылғы 31 қазан, № 377-V, 2018 жылы енгізілген өзгерістер мен толықтырулармен).
  - e) «Жер кодексі» – Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 20 маусымдағы № 442 Жер кодексі.
  - f) «Жоғарғы Соттың 2021 жылғы 15 сәуірдегі қаулысы» – Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының Пленарлық отырысының 2021 жылғы 15 сәуірдегі № 5 қаулысы.
- 1.6 Конституциялық заңның 13-бабы төмендегіні көздейді:
  - «1. Осы баптың 4-тармағында көзделген дауларды сотта қарау тек Орталықтың сотымен жүзеге асырылады, ол тараптардың құқықтарын, бостандықтарын және заңды мүдделерін қорғауға, Орталықтың қолданыстағы құқығының орындалуын қамтамасыз етуге бағытталған.
  - 2. Орталықтың соты өз қызметінде тәуелсіз және Қазақстан Республикасының сот жүйесіне кірмейді.
  - 3. Орталықтың соты екі инстанциядан тұрады: бірінші сатыдағы сот және апелляциялық сот.

3-1. Орталық сотының Төрағасы мен судьялары Президентпен Орталықты басқарушының ұсынымы бойынша тағайындалады және қызметтен босатылады.

4. Орталық соты қылмыстық және әкімшілік сот ісін жүргізбейді және келесі даулар бойынша айрықша юрисдикцияға ие:

1) Орталық қатысушылары, Орталық органдары және (немесе) олардың шетелдік қызметкерлері арасындағы дауларды қарау және шешу;

2) Орталықта жасалған және Орталық құқығына бағынатын кез келген операцияға қатысты дауларды қарау және шешу;

3) Тараптардың келісімі бойынша Орталық сотына берілген дауларды қарау және шешу.

5. Орталық Соты өз қызметінде «Астана» халықаралық қаржы орталығы соты туралы Кеңес қаулысын басшылыққа алады, ол Англия және Уэльс процесстік қағидаттары мен нормаларына және (немесе) жетекші әлемдік қаржы орталықтарының стандарттарына негізделуі тиіс.

Кеңестің аталған қаулысымен соттың құрамы, судьяларды тағайындау және қызметтен босату тәртібі, судьялар мен сот қызметкерлеріне қойылатын біліктілік талаптары және Орталық сотының жұмыс істеуіне қатысты өзге де мәселелер айқындалады.

6. Орталық Соты дауларды шешу кезінде Орталықтың қолданыстағы құқығын басшылыққа алады, сондай-ақ нақты істер бойынша Орталық сотының заңды күшіне енген шешімдерін және өзге құқықтық юрисдикциялардың жалпы құқық соттарының шешімдерін ескере алады.»

1.7 АХҚО Соты Регламентінің 26-бабы төмендегіні белгілейді:

«Соттың юрисдикциясы»

(1) Сот Конституциялық заңның 13-бабында көзделген айрықша юрисдикцияға ие:

(a) АХҚО қатысушылары, органдары және/немесе олардың шетелдік қызметкерлері арасындағы кез келген дауларға;

(b) АХҚО-да жасалған және АХҚО құқығына бағынатын кез келген операцияға қатысты дауларға;

(c) тараптардың келісімі бойынша Сотқа берілген кез келген дауларға;

(d) АХҚО актілерінің нормаларын түсіндіруге қатысты дауларға.

(2) Осы бапта көрсетілген «даулар» ұғымы мәмілелерден, шарттардан, келісімдерден немесе өзге де құқықтық қатынастардан туындайтын азаматтық немесе коммерциялық дауларға қатысты қолданылады.

(3) «Тараптардың келісімімен Сотқа берілген» деген ұғым АХҚО-да тіркелмеген тараптарды да қоса алғанда, дауға дейін немесе кейін Сот юрисдикциясын мойындаған барлық тараптарға қолданылады.

(4) Сот қылмыстық немесе әкімшілік сипаттағы дауларға юрисдикцияға ие емес.

...

(9) Сот юрисдикциясына қатысты кез келген даулы мәселені Сот өзі шешеді, және оның шешімі түпкілікті болып табылады.

(10) Сот тараптардың юрисдикцияға қатысты тікелей келісімін қарайды және қажет немесе орынды деп тапса, өз юрисдикциясынан бас тартуы немесе дауды Қазақстан Республикасының басқа сотына жолдауы мүмкін.»

1.8 Қазақстан Республикасының Азаматтық процесстік кодексінің 24-бабында былай делінген: «Азаматтық-құқықтық қатынастардан туындайтын және сотқа ведомстволық бағынысты дау (жанжал) тараптардың жазбаша келісімі бойынша заңмен тыйым салынбаған жағдайларда медиация, партисипативтік рәсім тәртібімен немесе төрелікке, «Астана» халықаралық қаржы орталығының сотына қарауға берілуі мүмкін.»

1.9 Жоғарғы Соттың 2021 жылғы 15 сәуірдегі қаулысында келесі бөлім қамтылған: **«II. Тараптардың дауды АХҚО сотына беруі**

3-сұрақ: Тараптар қандай дауларды АХҚО Сотына бере алады?

Жауап: Азаматтық-құқықтық қатынастардан туындайтын және сотқа ведомстволық бағынысты дау (жанжал) тараптардың жазбаша келісімі бойынша заңмен тыйым салынбаған жағдайларда

АХҚО Сотының қарауына берілуі мүмкін.

АХҚО Сотына жүгіну сотқа жүгінгенге дейін де, сот өндірісіндегі іс бойынша да жүзеге асырылуы мүмкін.

Дауды беру мәселесінде Қазақстан Республикасының заңнамасының талаптары мен АХҚО Сотының белгіленген құзыреті басшылыққа алынуы тиіс.

Дауды АХҚО Сотының қарауына қабылдау немесе қабылдаудан бас тарту мәселелері тек АХҚО сотымен шешіледі.

АХҚО Соты қылмыстық және әкімшілік сот ісін жүргізуді жүзеге асырмайды. Осылайша, АХҚО Сотының қарауына азаматтық-құқықтық қатынастардан туындайтын кез келген даулар берілуі мүмкін, егер бұл АХҚО Сотының юрисдикциясына жатса және Қазақстан Республикасының заңнамасымен тыйым салынбаса.»

- 1.10 Осы сот талқылауының мәнін және ең маңызды заңнамалық әрі соттық ережелерді баяндағаннан кейін мен істің мән-жайларына көшуім қажет.

2-БӨЛІМ. ІСТІҢ НАҚТЫ МӘН-ЖАЙЛАРЫ

- 2.1 2019 жылы Freschette компаниясы Eneгіх компаниясын бұлттық есептеу қызметтерін хостингтеу және пайдалану қызметтерін көрсету үшін тартқан. Eneгіх көрсеткен қызметтерге байланысты дау туындаған. Бұл дау арбитраж тәртібімен қаралған. Тараптар бұл дауды 2021 жылғы 29 қазандағы реттеу келісіміне сәйкес шешкен.
- 2.2 Реттеу келісімінің 1-тармағына сәйкес Eneгіх Freschette-ке 4 016 113 АҚШ долларын 24 айлық төлемдермен төлеуге келіскен, бұл 1.5.1-тармақта көрсетілген. 1.6-тармақта Freschette көрсетілген соманың төленуі он үш жылжымайтын мүлік объектісіне қатысты жасалған кепіл шарттарымен қамтамасыз етілетініне келіскен.
- 2.3 Келісімнің 3-тармағында төмендегілер көзделген:
«3. Қолданылатын құқық және юрисдикция
3.1. Осы реттеу келісімі және одан немесе онымен байланысты туындайтын кез келген шарттан тыс міндеттемелер ағылшын құқығымен реттеледі.
3.2. Тараптар Қазақстан Республикасы, Нұр-Сұлтан қаласындағы «Астана» халықаралық қаржы орталығының соты осы реттеу келісімінен туындайтын немесе онымен байланысты кез келген дауды қарауға юрисдикцияға ие екенімен келіседі.»
- 2.4 Реттеу келісіміне әртүрлі өзгерістер енгізіліп, 2021 жылғы 20 желтоқсандағы «реттеу келісіміне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы келісімге» қол қоюмен аяқталған. Бұл құжат бұдан әрі «өзгерістер мен толықтырулар актісі» деп аталады. Аталған акт біржақты арбитражмен арбитраждық іс жүргізуді тоқтататын құжат ретінде бекітілген.
- 2.5 Өзгерістер мен толықтырулар актісінің 1.1-тармағына сәйкес Eneгіх Freschette-ке 8 миллион АҚШ долларын («есеп айырысу сомасы») 24 айлық төлемдермен төлеуге келіскен. 1.2.1-тармақта төлем тәртібі көрсетілген.
1.3-тармақта былай көзделген: егер Eneгіх кез келген төлемдік міндеттемені 60 күннен артық бұзып, бұзушылық анықталғаннан кейін 5 жұмыс күні ішінде өтемесе, онда есеп айырысу сомасының өтелмеген бөлігі келесі жұмыс күні толық көлемде біржолғы төлем ретінде төленеді.
- 2.6 1.4-тармақта Eneгіх-тің есеп айырысу сомасын төлеу міндеттемесі кепіл шарттарымен қамтамасыз етілетіні көзделген.
- 2.7 3-қосымшаға өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы шарттың 3-тармағында көзделген:
«3 Қолданылатын құқық және юрисдикция

3.1. Осы Тараптар арасындағы реттеу туралы Келісім және одан туындайтын немесе онымен байланысты кез келген шарттан тыс міндеттемелер Англия құқығына сәйкес реттеледі.

3.2 Тараптар Қазақстан Республикасы, Нұр-Сұлтан қаласындағы Астана халықаралық қаржы орталығының Соты осы реттеу туралы келісімнен туындайтын немесе онымен байланысты кез келген дауларды қарау бойынша юрисдикцияға ие екендігімен келіседі».

- 2.8 2021 жылғы 20 желтоқсанда үш кепіл беруші Enegix компаниясының Freschette алдындағы міндеттемелерін қамтамасыз ету мақсатында кепіл шарттарын төмендегідей жасасты:
- (a) Prime Capital RE келесі жылжымайтын мүлікті кепілге берді:
- i) кадастрлық нөмірі 03-255-056-1469 (PKA0202000222577821) жер учаскесі: жалпы ауданы 0,7280 га болатын бұл учаске ерекше қорғалатын табиғи аумақтар жерлеріне жатады және сауықтыру, рекреациялық, тарихи және мәдени мақсаттарға арналған. Учаскенің нысаналы мақсаты — коттедж салу және оған қызмет көрсету, учаске бөлінетін. Мүлік Алматы облысы, Алакөл ауданы, Ергайтты ауылдық округі, Ақши ауылы, а.к. 056, 375А ғимарат мекенжайы бойынша орналасқан;
  - ii) кадастрлық нөмірі 03-255-056-1367 (PKA0202100417320083) жер учаскесі: жалпы ауданы 1,000 га болатын бұл учаске ерекше қорғалатын табиғи аумақтар жерлеріне жатады, оның нысаналы мақсаты — сауықтыру, рекреациялық, тарихи және мәдени қызмет. Учаске демалыс аймағын салу және қызмет көрсету үшін арналған және бөлінетін. Ол Алматы облысы, Алакөл ауданы, Ергайтты ауылдық округі, Ақши ауылы, а.к. 056, 378 үй мекенжайы бойынша орналасқан;
  - iii) кадастрлық нөмірі 03-255-056-307 (PKA0201800077565223) жер учаскесі: жалпы ауданы 1,000 га болатын бұл учаске ерекше қорғалатын табиғи аумақтар жерлеріне жатады және сауықтыру, рекреациялық, тарихи және мәдени мақсаттарға арналған. Учаске демалыс аймағын салу және қызмет көрсету үшін арналған және бөлінетін. Ол Алматы облысы, Алакөл ауданы, Ергайтты ауылдық округі, Ақши ауылы, а.к. 056, 309 үй мекенжайы бойынша орналасқан;
  - iv) кадастрлық нөмірі 03:255:056:1368 (PKA2201700121999238) жер учаскесі: жалпы ауданы 1,000 га болатын бұл учаске ерекше қорғалатын табиғи аумақтар жерлеріне жатады және сауықтыру, рекреациялық, тарихи және мәдени пайдалану үшін арналған. Учаске демалыс аймағын салу және оны күтіп-ұстауға арналған және бөлінетін. Ол Алматы облысы, Алакөл ауданы, Ергайтты ауылдық округі, Ақши ауылы, а.к. 056, №373А учаске мекенжайы бойынша орналасқан.
- (b) Prime Capital Real Estate келесі жылжымайтын мүлікті кепілге берді:
- i) кадастрлық нөмірі 03-047-141-706 (PKA0201800071104929) жер учаскесі: жалпы ауданы 14,6000 га болатын бұл учаске ауыл шаруашылығы мақсатындағы жер санатына жатады және тауарлы ауыл шаруашылығын жүргізуге арналған. Учаске Алматы облысы, Қарасай ауданы, Елтай ауылдық округі, Көктөған ауылы, 127-үй, 706 учаске мекенжайы бойынша орналасқан;
  - ii) кадастрлық нөмірі 03-047-141-705 (PKA2201600083240509) жер учаскесі: жалпы ауданы 6,8900 га болатын бұл учаске ауыл шаруашылығы жерлері санатына жатады және коммерциялық ауыл шаруашылығы мақсатында пайдаланылады. Бұл учаске бөлінетін және Алматы облысы, Қарасай ауданы, Елтай ауылдық округі, Көктөған ауылы, 127-а.к., 705 учаске мекенжайы бойынша орналасқан.
- (c) Qaz келесі жылжымайтын мүлікті кепілге берді:
- i) кадастрлық нөмірі 03:046:032:064 (PKA0201700069019167) жер учаскесі: жалпы ауданы 31 га болатын бұл учаске ауыл шаруашылығы мақсатындағы жер санатына жатады және коммерциялық ауыл шаруашылығы мақсаттарына арналған. Учаске Алматы облысы, Іле ауданы, Чапаев ауылдық округі, Чапаев ауылы, №64 ғимарат мекенжайы бойынша орналасқан;
  - ii) кадастрлық нөмірі 03-046-032-063 (PKA2201800147022079) жер учаскесі: жалпы ауданы 114,8396 га болатын бұл учаске ауыл шаруашылығы жерлері санатына жатады және коммерциялық ауыл шаруашылығында пайдалануға арналған. Мүлік бөлінетін болып табылады және Алматы облысы, Іле ауданы, Чапаев ауылдық округі, Чапаев ауылы, 63 учаске мекенжайы бойынша орналасқан.

- 2.9 Әрбір кепіл шарттарының 1.1-тармағында «міндеттемені орындамау жағдайы» мынадай деп айқындалған:
- а) «борышкердің 8 000 000 (сегіз миллион) АҚШ доллары мөлшеріндегі соманы (реттеу сомасы) кепіл ұстаушыға 2024 жылғы 1 қаңтарға дейін төлемеуі; және/немесе
  - б) борышкердің төлем кестесінде көрсетілген кез келген төлем міндеттемесін 60 (алпыс) күннен артық мерзімге бұзғаннан кейін, бұзушылықтан соң 5 жұмыс күні ішінде реттеу сомасын немесе оның кез келген өтелмеген бөлігін төлемеуі».
- 2.10 Әрбір кепіл шарттарының 6.2-тармағында была көзделген:
- «Егер міндеттемені орындамау жағдайы орын алса, Кепіл ұстаушы қамтамасыз ету нысанасына қатысты Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген рәсімдерге сәйкес өндіріп алуды келесі жолдармен жүзеге асыра алады:
- 6.2.1 міндетті соттан тыс рәсім — тендерлік сату (аукцион) арқылы;
  - 6.2.2 Кепіл ұстаушының таңдауы бойынша — сот тәртібімен»
- 2.11 Әрбір кепіл шарттарының 14-тармағында көзделген:
- «14. Қолданылатын құқық және юрисдикция
- 14.1 Осы Шарт Қазақстан Республикасының материалдық құқығына сәйкес реттеледі және түсіндіріледі.
  - 14.2 Тараптар Астана халықаралық қаржы орталығының Соты осы Шарттан туындайтын немесе онымен байланысты кез келген дауларды қарау бойынша юрисдикцияға ие екендігімен келіседі».
- 2.12 Бұдан кейін Eneгіх компаниясы өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы шарт бойынша өз міндеттемелерін орындамаған. Осындай мән-жайларда Freschette компаниясы осы іс жүргізуді бастады.

3-БӨЛІМ. ҚАЗІРГІ ІС ЖҮРГІЗУ

- 3.1 2024 жылғы 23 қыркүйекте АХҚО Сотына берілген талап арызда Freschette Eneгіх-тен өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы шарт бойынша төленуге тиіс қалған сомаларды өндіріп алуды талап етті. Сонымен қатар Freschette үш кепіл берушіден әртүрлі кепілге қойылған мүлікке өндіріп алуды қолдануды сұрады.
- 3.2 Кейінгі апталарда кейбір кідірістер мен іс жүргізуге қатысты техникалық мәселелер туындады, олар осы іске тікелей қатысы жоқ және оларды мен тізіп өтпеймін.
- 3.3 2024 жылғы 2 желтоқсанда Eneгіх АХҚО Сотына осы іс бойынша соттың юрисдикциясы жоқ екенін және талап арызды кері қайтаруды сұрап өтініш берді. Бұл өтінішті беруге негіз ретінде реттеу туралы келісімнің 3-тармағы, өзгерістер мен толықтырулар туралы шарттың 3-тармағы және үш кепіл шартының 14.2-тармағы Қазақстан Республикасының Азаматтық іс жүргізу кодексінің императивтік нормаларына қайшы келетіндіктен жарамсыз деп тану туралы уәж келтірілді.
- 3.4 2024 жылғы 5 желтоқсанда Eneгіх Алматы сотына дауларды шешу туралы келісімнің, өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы шарттың және кепіл шарттарының дауларды қарау туралы ережелерін жарамсыз деп тану туралы талап арыз берді.
- 3.5 2024 жылғы 9 желтоқсанда осы сотта ағымдағы іс бойынша кейс-менеджмент шеңберінде қашықтан конференция өтті, онда мен төмендегі қаулыны шығардым. Ол 2024 жылғы 12 желтоқсанда рәсімделіп, шығарылды:
- «Юрисдикция мәселелеріне қатысты:

- 1) Талап қоюшы юрисдикция мәселесі бойынша өз ұстанымын 2024 жылғы 20 желтоқсанға дейін ұсынуы тиіс.
  - 2) Жауапкерлер юрисдикция бойынша өз ұстанымдарын 2025 жылғы 10 қаңтарға дейін ұсынуы тиіс.
  - 3) Талап қоюшы юрисдикция мәселесі бойынша жауап ұстанымдарын (бұрын ұсынылмаған тармақтармен шектелген) 2025 жылғы 17 қаңтарға дейін ұсынуы тиіс.
  - 4) Тараптар (i) тиісті құжаттар жиынтығын және (ii) тиісті құқықтық материалдар жиынтығын 2025 жылғы 24 қаңтарға дейін келісуі тиіс.
  - 5) Екі баспа данадан тұратын екі пакет те Сотқа 2025 жылғы 29 қаңтарға дейін ұсынылуы тиіс. Сонымен қатар, екі пакет құжаттардың электрондық көшірмелері де Сотқа 2025 жылғы 29 қаңтарға дейін жіберілуі тиіс.
  - 6) 2025 жылғы 4 ақпан, сейсенбі күні Астана қаласындағы АХҚО Сотында юрисдикция мәселелерін қарау бойынша бетпе-бет тыңдау өткізіледі. Істі мәні бойынша қарауға қатысты:
  7. Талап қоюшы толық талап арыз мәтінін 2024 жылғы 20 желтоқсанға дейін ұсынуы тиіс.
  8. Жауапкерлер талап арызға қарсы өз қарсылықтарын 2025 жылғы 17 қаңтарға дейін ұсынуы тиіс.
  9. Талап қоюшы қарсылықтарға жауапты (болған жағдайда) 2025 жылғы 24 қаңтарға дейін ұсынуы тиіс.
  10. Бұл құжаттар 2025 жылғы 4 ақпандағы тыңдау үшін Сотқа ұсынылатын пакеттерге енгізілуі тиіс».
- 3.6 2024 жылғы 13 желтоқсанда судья Басқанбаева Алматыда іс жүргізу бойынша алдын ала нұсқаулар берді.
  - 3.7 2024 жылғы 20 желтоқсанда Freschette (i) юрисдикцияға қатысты өз ұстанымын және (ii) талаптың мәні бойынша толық түсіндірмелерін ұсынды. Өзінің юрисдикцияға қатысты ұстанымында Freschette АХҚО Сотының осы іс бойынша юрисдикциясы АХҚО туралы Конституциялық заңның 13.4.3-бабына және тараптардың тікелей келісіміне негізделетінін мәлімдеді.
  - 3.8 2025 жылғы 10 қаңтарда Eneгіх осы іс жүргізу аясында юрисдикция бойынша өз ұстанымын жолдады.
  - 3.9 2025 жылғы 11 қаңтарда Freschette осы сотқа Eneгіх-ке Алматы сотындағы параллель іс жүргізуді жалғастыруды шектейтін сот тыйымын (injunction) шығару туралы өтініш берді.
  - 3.10 2025 жылғы 13 қаңтарда Qaz осы сотқа істі тоқтату туралы өтініш берді, оның негізі ретінде мүлікке өндіріп алу мәселесін қарау тек Алматы сотының құзыретіне жататынын көрсетті.
  - 3.11 2025 жылғы 15 қаңтарда Eneгіх осы сотқа Алматы соты тараптардың АХҚО Сотына дауларды беру туралы келісімінің жарамдылығын айқындағанға дейін істі тоқтата тұру туралы өтініш берді.
  - 3.12 2025 жылғы 17 қаңтарда Eneгіх осы іс бойынша негізгі қарсылықтарын ұсынды.
  - 3.13 2025 жылғы 4 ақпанда осы сотта юрисдикция мәселесі бойынша тыңдау өтті. Талап қоюшы атынан Иминов мырза сөз сөйлеп, оған Идаятова ханым көмектесті. Eneгіх атынан Тукулов мырза сөз сөйледі. Qaz компаниясының өкілі Цай мырза тыңдауға қашықтан қатысты. Барлық өкілдерге пайдалы қысқаша уәждері мен ауызша түсіндірмелері үшін алғысымды білдіремін.
  - 3.14 2025 жылғы 4 ақпандағы тыңдау Тукулов мырзаның осы іс жүргізуді Алматы соты тараптардың дауды шешу туралы келісімдерінің жарамдылығын айқындағанға дейін тоқтата тұру туралы

өтінішімен басталды. Мен бұл өтінішті қанағаттандырмадым, себебі бұл сот өз юрисдикциясын өзі айқындауға тиіс: АХҚО Соты Регламентінің 26(9)-бабын қараңыз.

- 3.15 Іс жүргізу тарихын баяндағаннан кейін, енді мен тараптардың юрисдикция мәселесі бойынша ұстанымдарын қысқаша баяндауға көшемін.

4-БӨЛІМ. ТАРАПТАРДЫҢ ЮРИСДИКЦИЯ БОЙЫНША ҰСЫНЫСТАРЫНА ҚЫСҚАША ШОЛУ

- 4.1 Мен Eneгіx атынан Тукулов мырзаның уәждерін қысқаша төмендегідей баяндаймын:
- (i) АХҚО туралы Конституциялық заңның 13.4.3-бабы және АХҚО Соты Регламентінің 26(1)(с)-тармағы тараптар келісімі бойынша осы сотқа берілген дауларға қатысты АХҚО Сотының айрықша юрисдикциясын көздейді. Алайда 2021 жылғы 15 сәуірдегі Жоғарғы Соттың қаулысы бұл ережелерге «мұндай беру заңмен тыйым салынбаған жағдайда» деген ескертпе енгізеді.
  - (ii) Азаматтық іс жүргізу кодексінің 24-бабы да осыған ұқсас ережені, атап айтқанда «заңмен тыйым салынбаған жағдайларда» деген шартты қамтиды.
  - (iii) Азаматтық іс жүргізу кодексінің 31 және 467-баптарынан осы іс бойынша айрықша юрисдикция кепілге қойылған мүлік орналасқан жері бойынша (немесе кемінде бір объект орналасқан жер бойынша) Қазақстан соттарына тиесілі екендігі туындайды.
  - (iv) Демек, жоғарыда 2-бөлімде аталған әртүрлі шарттар мен кепіл шарттарындағы дауларды АХҚО Сотының қарауына беру туралы тараптар келісімі «заңмен тыйым салынған» келісім болып табылады. Осы себепті АХҚО Соты бұл келісімге заңды күш бере алмайды және юрисдикцияға ие емес.
  - (v) АХҚО Сотының юрисдикциясы тек «Астана» халықаралық қаржы орталығы аумағында орналасқан жылжымайтын мүлікке ғана қолданылады.
  - (vi) АХҚО Соты өз қалауы бойынша тараптар келісімімен берілген істерді қабылдай алады: АХҚО Соты Регламентінің 26(10)-тармағын қараңыз. Мұндай істерді қабылдау кезінде сот өз дискрециясын сақтауы тиіс және юрисдикцияны тым кең түсіндірмеуі қажет.
  - (vii) Мемлекеттік саясат (public policy) тұрғысынан мұндай істер бойынша АХҚО Сотының юрисдикцияны тануына жол берілмейді.
  - (viii) АХҚО Соты Қазақстанға шетелдік инвестицияларды тарту және «Астана» халықаралық қаржы орталығын дамыту мақсатында құрылған. Кепіл мүлкіне өндіріп алу туралы талаптар бұл мақсаттарға тікелей байланысты емес.
- 4.2 Мен Qaz атынан Цай мырзаның уәждерін қысқаша төмендегідей баяндаймын:
- (i) Цай мырза Тукулов мырзаның уәждерімен келіседі.
  - (ii) Жер кодексінің 24 және 66-баптарында көзделген нормалар осы істі Алматы сотының қарауына беру үшін орынды, ал осы сот үшін орынсыз болып табылады. Осы іске қатысты көптеген жер учаскелері ауыл шаруашылығы жерлері болып табылады. Мұндай жерлерді иеленуге қатысты шектеулер бар. Freschette шетелдік компания ретінде ауыл шаруашылығы жерлерін иелене алмайды немесе, керісінше, мұндай жерлерді үш айдан артық иелене алмайды.
- 4.3 Мен Freschette атынан Иминов мырзаның уәждерін қысқаша төмендегідей баяндаймын:
- (i) Конституциялық заң құқықтық актілер иерархиясында ең жоғарғы орында тұрады және өзге барлық аталған нормалардан басымдыққа ие.
  - (ii) АХҚО Сотының юрисдикциясынан шығарылған істер тек Конституциялық заңның 13.4-бабының кіріспесінде көрсетілген санаттарға, атап айтқанда «қылмыстық және әкімшілік істерге» жатады. Аталған іс бұл санатқа жатпайды.
  - (iii) Азаматтық іс жүргізу кодексінің 31-бабы бұл бапта көрсетілген істер тек Қазақстан соттарында (АХҚО Сотын қоспағанда) қаралуы тиіс дегенді білдірмейді. Бұл бап тек соттылықты (подсудность) айқындайды және Қазақстан сот жүйесі ішінде істердің қай сотта қаралатынын реттейді.
  - (iv) Азаматтық іс жүргізу кодексінің 467-бабы шын мәнінде Қазақстан аумағындағы

жылжымайтын мүлікке қатысты істерді шетел соттарының қарауына тыйым салатынын білдіреді. АХҚО Соты шетел соты болып табылмайды; ол Қазақстан Республикасының заңнамасы негізінде құрылған мекеме болып табылады, алайда Конституциялық заңның 13.2-бабына сәйкес Қазақстан сот жүйесінен тәуелсіз. Осылайша, 467-бап АХҚО Сотының осы істі қарауына тыйым салмайды.

(v) Қоғамдық тәртіпке (public policy) қатысты ешқандай мән-жай бұл істі АХҚО Сотының қарауына кедергі келтірмейді.

(vi) АХҚО Соты бұған дейін жылжымайтын мүлікке өндіріп алу туралы істер бойынша юрисдикцияны мойындаған: «Polymettech» ЖШС қарсы «БалхашПолиметалл» ЖШС ісі, AIFC-C/CFI/2024/0007.

(vii) Тараптардың барлығы дауларды АХҚО Соты қарауға тиіс екеніне келіскен фактісі осы соттың юрисдикцияны тануына елеулі негіз болып табылады.

- 4.4 4.4 Тараптардың адвокаттарының бәсекелес уәждерін қысқаша баяндағаннан кейін мен оларды талдап, шешім қабылдауға көшемін.

5-БӨЛІМ. ЮРИСДИКЦИЯ БОЙЫНША ТАЛДАУ ЖӘНЕ ШЕШІМ

- 5.1 Мен Иминов мырзаның Конституциялық заң барлық өзге аталған заңнамалық актілерден басым деген пікірін қолдаймын. Тукулов мырза бұған қарсы уәж келтірмегені орынды.

- 5.2 Осыған сәйкес, Конституциялық заңның 13.4-бабында көрсетілгендей, бұл сот қылмыстық немесе әкімшілік іс жүргізу бойынша юрисдикцияға ие емес. Аталған іс қылмыстық немесе әкімшілік іс жүргізуге жатпайды. Сонымен қатар, бұл іс АХҚО Сотына бес тараптың, атап айтқанда Freschette, Enegix, Prime Capital Re, Prime Capital Real Estate және Qaz-дың айқын келісімімен берілген. Демек, Конституциялық заңның 13.4.3-бабын қарапайым қолдану нәтижесінде бұл соттың юрисдикциясы бар екені айқын.

- 5.3 Алайда бұл мәселемен іс аяқталмайды. Тукулов мырза (i) 2021 жылғы 15 сәуірдегі Жоғарғы Сот қаулысындағы «мұндай беру заңмен тыйым салынбаған жағдайда» деген ескертпеге және (ii) Азаматтық іс жүргізу кодексінің 24-бабындағы «заңмен тыйым салынбаған жағдайларда» деген сөздерге сүйенеді. Ал Иминов мырза бұл сөздер тек Конституциялық заңның 13.4-бабында көрсетілген қылмыстық және әкімшілік істерді алып тастауға сілтеме ғана деп санайды.

- 5.4 Менің ойымша, Жоғарғы Сот қаулысындағы және Азаматтық іс жүргізу кодексінің 24-бабындағы бұл сөздер тек қылмыстық және әкімшілік істерді алып тастаумен шектелмейді. Егер олар тек осыны білдірсе, онда мұндай сөздердің қажеті болмас еді. Меніңше, бұл нормалар өзге заң актілері АХҚО Сотының юрисдикциясынан белгілі бір санаттағы істерді алып тастай алуы мүмкін екенін көздейді.

- 5.5 Келесі мәселе — Азаматтық іс жүргізу кодексінің 31 және/немесе 467-баптары АХҚО Сотының Астана халықаралық қаржы орталығы шегінен тыс орналасқан жылжымайтын мүлікке қатысты өндіріп алу істерін қарауына тыйым сала ма деген сұрақ. Менің ойымша, олар мұндай тыйымды белгілемейді, келесі себептер бойынша:

(i) Мен Иминов мырзаның пікірін қолдаймын: 31-бап Қазақстанның сот жүйесінде қаралатын істердің қаралу орнын реттейді.

(ii) АХҚО Соты шетел соты болып табылмайды. Ол Қазақстан Республикасының заңнамасы негізінде құрылған мекеме, бірақ әдеттегі Қазақстан соттарының қатарына кірмейді. АХҚО Соты халықаралық коммерциялық сот болып табылады және соңғы жылдары әлемде пайда болған осындай соттарға ұқсас. Шынында да, бұл іс халықаралық коммерциялық сипатқа ие, себебі талап қоюшы шетелдік тарап болып табылады.

(iii) Кепіл және ипотека коммерциялық міндеттемелерді қамтамасыз етудің кең таралған

нысаны болып табылады. Егер АХҚО Соты қаржылық және коммерциялық дауларды қарау үшін құрылған болса, мұндай істерді қарауға тыйым салынуы таңғаларлық болар еді. (iv) Тукулов мырза АХҚО Соты Астана халықаралық қаржы орталығы аумағындағы жылжымайтын мүлікке қатысты істерді қарай алатынымен келіскендіктен, ол соттың жалпы түрде Қазақстандағы жер құқығына қатысты мәселелерді қарауға қабілетсіз екенін де мойындамауы тиіс.

(v) Цай мырза Жер кодексінің 24 және 66-баптарындағы шектеулерге назар аудартады. Алайда екі тараптың тәжірибелі заңгерлерінің көмегімен бұл сот Жер кодексінің нормаларын сақтауды және орындауды қамтамасыз ете алады.

(vi) Бұған дейін бұл сот жылжымайтын мүлікке өндіріп алу туралы іс бойынша шешім шығарған: «Polymettech» ЖШС қарсы «БалхашПолиметалл» ЖШС, AIFC-C/CFI/2024/0007.

- 5.6 Келесі туындайтын мәселе мынадай: осы Сот АХҚО Сотының Регламентінің 26(10)-бабына сәйкес өз дискрециялық өкілеттігін жүзеге асыра отырып, Freschette-тің осы талап-арызын қарау бойынша юрисдикцияны тануы немесе одан бас тартуы тиіс пе?
- 5.7 Осыған байланысты Тукулов мырза 2024 жылғы 9 желтоқсанда өткен кейс-менеджмент конференциясында және 2025 жылғы 4 ақпандағы сот отырысында бірқатар дәлелді уәждер келтірді. Алматы соты осы өңірдегі жылжымайтын мүлікке қатысты мәселелермен таныс және Жер кодексі мен жер құқығына қатысты туындауы мүмкін әртүрлі мәселелер бойынша тәжірибеге ие. Алматы соты (a) Қазақстандағы жылжымайтын мүлікке қатысты бағалау есептерін қарау және (b) осы сот талқылауының нысанасы болып табылатын көптеген жылжымайтын мүлік объектілеріне қатысты өндіріп алу рәсімдерін қамтитын аукциондық сатылымдарды және өзге де рәсімдерді қадағалау тәжірибесіне ие.
- 5.8 Бұл мәселеге қатысты Иминов мырза өзінің ең мықты ұстанымын атап өтті, атап айтқанда: барлық бес тарап АХҚО Соты өндіріп алу рәсімін қарауға тиіс деп келіскен. Бұл сот тәжірибелі бес коммерциялық тараптың келісімін, олардың сөзсіз заңгерлік кеңеске қолжетімділігі бар екенін ескере отырып, жеңіл түрде елемеуге тиіс емес.
- 5.9 Шынымды айтсам, 2021 жылы барлық жауапкерлер АХҚО Соты өндіріп алуға қатысты кез келген істерді қарауға тиіс деп келіскенімен, мұндай іс нақты басталған кезде олардың бұл соттың юрисдикциясына күмән келтіріп, істі Алматы сотына беру қажет деп талап етуі мені таңғалдырды.
- 5.10 Тукулов мырза, тәжірибелі заңгер ретінде, менің бұл таңданысымды түсініп, былай деп түсіндірді: мұның себебі мынада. Freschette жоғарыда 2-бөлімде аталған келісімдер мен кепіл шарттарын олар дауларды шешу туралы ережелер бойынша АХҚО Сотының айрықша юрисдикциясын қамтымаған жағдайда жасасуға дайын болмаған. Freschette — шетелдік коммерциялық компания, ол әртүрлі себептерге байланысты жергілікті соттарға дауларды беруге дайын емес.
- 5.11 Мен атап өтемін, мұндай ұстаным Истецтің Қазақстанның немесе өзге де қазақстандық соттардың беделіне теріс әсер етпейді. Бұл тек Қазақстанға инвестиция салатын немесе мұнда бизнес жүргізетін көптеген шетелдік компаниялардың өздеріне таныс соттарда даулардың қаралуын қалайтынын көрсететін факт. Мұндай компаниялардың көпшілігі ағылшын құқығымен және ағылшын соттарымен таныс. Шын мәнінде, Қазақстан Үкіметінің АХҚО Сотын құруының негізгі себептерінің бірі — шетелдік инвесторлар мен кәсіпкерлерге таныс әрі сенімді сот жүйесін қалыптастыру болды. Тукулов мырза дұрыс атап өткендей, АХҚО Соты Қазақстанға инвестиция тартуды ынталандыру жобасының бір бөлігі ретінде құрылған.
- 5.12 Осы негізде мен бұл соттың өз дискрециялық өкілеттігін жүзеге асыра отырып, юрисдикциядан бас тартуы дұрыс емес деп санаймын. Тараптардың бітімгершілік келісімі және оған өзгерістер

енгізу туралы келісім тікелей ағылшын құқығына бағынады. Freschette бұл келісімдер тізбегін тек барлық даулар АХҚО Сотында қаралатыны туралы шарт болған жағдайда ғана жасасуға дайын болған. Егер бұл сот юрисдикциядан бас тартса, ол Freschette-ті өзі қабылдауға дайын болмаған шартты жасасуға мәжбүр еткен болар еді.

5.13 Осылайша, осы іс бойынша бұл сот юрисдикцияға ие және ол осы юрисдикцияны жүзеге асырады.

6-БӨЛІМ. FRESHETTE-ТІҢ ІС ҚОЗҒАУҒА ТЫЙЫМ САЛУ ТУРАЛЫ ӨТІНІШІ

6.1 Жоғарыда 5-бөлімде келтірілген қорытындыға сәйкес, Freschette-тің іс қозғауға тыйым салу туралы өтініші қанағаттандырылуға тиіс. Бірдей мәселелер бойынша екі бөлек сотта параллель іс жүргізуге жол берілмейді.

6.2 Бұл қорытындыны қолдайтын тағы бір негіз — тараптардың бұл мәселелерді Алматы сотында емес, АХҚО Сотында қарау туралы нақты келісімі. Осы келісімді ескере отырып, Enefix-тің Алматы сотындағы іс жүргізуді жалғастыруына шектеу қойылуы тиіс екені заңды.

7-БӨЛІМ. ҚОРЫТЫНДЫ

7.1 Егер Қазақстан Республикасының Үкіметі бұл соттың жылжымайтын мүлікке қатысты мәселелерді қарауын қаламаса, оны заңнамалық түрде нақтылай алады. Мысалы, Конституциялық заңның 13.4-бабының кіріспесіне «қылмыстық және әкімшілік сот ісін жүргізу» деген сөздерден кейін «немесе жылжымайтын мүлікке қатысты сот ісін жүргізу» деген сөздерді қосуға болады.

7.2 7.2 Алайда қолданыстағы заңнамаға сәйкес мен бұл соттың аталған өндіріп алу рәсімін қарауға юрисдикциясы бар деп есептеймін. Осыған байланысты сот келесі талаптарды қанағаттандырады:

- (i) АХҚО Соты осы талап-арыз бойынша Истецтің талаптарын қарауға юрисдикцияға ие екені танылады.
- (ii) Бірінші жауапкерге Алматы сотындағы параллель талап-арызды және кез келген өзге соттағы соған байланысты істерді кері қайтарып алу және осы іс жүргізулерді одан әрі жалғастырудан шектелу туралы бұйрық шығарылады.

7.3 2025 жылғы 19 ақпан, сәрсенбі күні Лондон уақытымен 09:00-де, Астана уақытымен 14:00-де кейс-менеджмент конференциясы өтеді. Бұл конференцияның мақсаты — осы сот ісін одан әрі жүргізу бойынша нұсқаулар қабылдау. Барлық тараптар өз ұсынылған нұсқауларын 2025 жылғы 13 ақпан, бейсенбі күні Астана уақытымен 17:00-ге дейін Соттың қарауына ұсынуға тиіс.

Сот қабылдады,

Сэр Руперт Джексон,
Судья, АХҚО Соты

Өкілдік:

Талап қоюшы атынан мырза Фарух Иминов пен ханым Ардак Идаятова, Kinstellar LLP заңгерлері Алматы, Қазақстан Республикасы өкілдік етті.

Бірінші жауапкер атынан мырза Бахыт Түкулов, TKS Disputes LLP серіктесі Алматы, Қазақстан Республикасы өкілдік етті.

Екінші және үшінші жауапкерлер атынан өкілдік етілмеді.

Төртінші жауапкер атынан мырза Фархад Цай, заң кеңесшісі Алматы, Қазақстан Республикасы өкілдік етті.